

Toruńskie Studia Międzynarodowe

ZESZYTY NAUKOWE INSTYTUTU STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH
UNIwersytetu MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU
NR 1 (1) 2007

Robert Hutterski

WYBRANE PROBLEMY BIEŻĄCEJ POLITYKI STANÓW ZJEDNOCZONYCH WOBEC IMIGRACJI ZAROBKOWEJ

STRESZCZENIE

Praktycznie od początku istnienia Stany Zjednoczone w swym rozwoju gospodarczym bazują na intensywnym drenażu mózgow, czyli przyciąganiu wykształconych i wykwalifikowanych imigrantów. Wśród naukowców toczą się dyskusje o skutkach takich działań dla krajów pochodzenia kapitału ludzkiego, a najnowsze informacje oraz dane statystyczne zdają się wskazywać, że dotychczasowy obraz międzynarodowych migracji zarobkowych uległ dalszemu skomplikowaniu ze względu na nasilające się zjawisko reemigracji. Obecna polityka imigracyjna władz Stanów Zjednoczonych jest oparta na bardzo szczegółowym i skomplikowanym mechanizmie kategorii i limitów, a proponowane reformy koncentrują się na nielegalnej imigracji, pomijając kwestie relacji między polityką migracyjną, potrzebami gospodarki amerykańskiej a tendencjami światowymi.

SELECTED ASPECTS OF CURRENT POLICY OF THE UNITED STATES ON EMPLOYMENT-BASED IMMIGRATION

SUMMARY

Virtually from the beginning of existence the United States based their economic development on intensive brain drain, i.e. on attracting educated and skilled immigrants. Researchers discuss consequences of such activities for countries of origins of human capital. The latest news and statistical data seem to suggest that the picture of international migrations is getting more complicated because of increasing phenomenon of re-emigration. Current policy of the United States authorities is based on very detailed and complicated mechanism of preferences and quotas and proposed reforms concentrate on illegal immigration, passing over relations between immigration policy, needs of American economy and global trends.

1. WPROWADZENIE

Rozważania nad czynnikami określającymi międzynarodowy podział pracy stanowią jeden z klasycznych obszarów zainteresowania nauki międzynarodowych stosunków gospodarczych. Różnice w zasobach i wydajności pracy należą do istotnych czynników o charakterze strukturalnym, determinujących międzynarodowy podział pracy. Nasilanie się procesów globalizacyjnych zwiększa międzynarodowe przepływy nie tylko czynników produkcji i kapitału finansowego, ale także zasobów pracy, czyli kapitału ludzkiego.

Celem niniejszego artykułu jest prezentacja bieżących problemów polityki migracyjnej Stanów Zjednoczonych w kontekście gospodarczym na tle zmian w postępowaniu przez naukę skutków międzynarodowych migracji zarobkowych.

Przeptywy zasobów pracy w skali międzynarodowej już od czasów biblijnych stanowią odzwierciedlenie rozmaitych procesów politycznych i gospodarczych zachodzących między różnymi krajami. Wiele badań biblistów wskazuje na to, że właśnie zapotrzebowanie na siłę roboczą było ważną, jeśli nie podstawową przyczyną odnotowanego w Starym Testamencie uprowadzenia Żydów do Egiptu i do niewoli babilońskiej.

Również w historii Polski wielokrotnie migracje pracowników odgrywały istotną rolę w rozwoju cywilizacyjnym. Rozpoczęta prawdopodobnie krótko przed rokiem 1175 przez księcia Bolesława Wysokiego z legnickiej linii śląskich Piastów akcja osadnicwa pociągnęła za sobą trzy silne strumienie kolonizacyjne (Hamandzko-niderlandzki, frankofońsko-turyński oraz westfalski). W rezultacie w niewiele ponad wiek udział imigrantów w strukturze społeczeństwa na ziemiach polskich zwiększył się od niemal zera do 10%. Owcześnie fala osadnictwa doprowadziła w krótkim czasie do radykalnej zmiany nie tylko struktury społecznej, ale i wpływała na kierunek dalszego rozwoju gospodarki oraz zaczęła istotnie oddziaływać na politykę kolejnych władców tych ziem². Dla odmiany, polscy imigranci, którzy napłynęli do Stanów Zjednoczonych w XIX i I połowie XX wieku, odegrali choć nie pierwszoplanową, to jednak niebagatelną rolę w budowie dzisiejszej potęgi tego kraju.

Co prawda koncepcja paszportu i wizy jest znana ludzkości już od czasów starożytnej Persji, jednak ich trwałe rozpowszechnienie w skali międzynarodowej nastąpiło dopiero jako skutek wybuchu I wojny światowej w 1914 roku. Wraz z rozwojem interwencjonizmu państwowego, będącego zaprzeczeniem dominującej aż do II wojny światowej idei państwa ograniczonego do roli nocnego stróża, w sposób naturalny

¹ P. Bożyk, J. Misala, M. Putawski, *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*, PWE, Warszawa 2002, s. 24.
² M. Derwich (red.), *Polska. Dzieje cywilizacji i narodu. Monarchia Piastów 1038–1399*, Horzont – Wydawnictwo Dolnośląskie, Warszawa–Wrocław 2003, s. 109.

kwestie migracji nie tylko zyskały na znaczeniu, ale i nastąpiły zmiany w celach oraz instrumentach polityki migracyjnej.

Szczególną pozycję w historii światowych migracji siły roboczej zajmują Stany Zjednoczone, które zaistniały i rozwinęły się jako samodzielne państwo dzięki napływowi imigrantów. Amerykańska polityka migracyjna jest nadal istotnym elementem stosunków międzynarodowych, o czym świadczy to, że cały czas podlega licznym naciskom zagranicznym, jak choćby ze strony władz polskich, które od początku tego wieku usiłują doprowadzić do zniesienia wiz dla Polaków udających się do USA.

2. ZMIANY W OCENIE EKONOMICZNYCH I SPOŁECZNYCH SKUTKÓW MIGRACJI ZAROBKOWYCH

Ocena gospodarczych konsekwencji migracji ulegała zmianom w ostatnim półwieczu. Poniższe zestawienie jest jednym z przykładowych, sporządzonych współcześnie (2005 rok), jednak hołdujących koncepcji generalnej równowagi między kosztami i korzyściami odnoszonymi przez państwo pochodzenia i państwo przyjmujące.

Tab. 1. Potencjalne skutki emigracji

Pozytywne skutki emigracji	Negatywne skutki emigracji
<ul style="list-style-type: none"> - Wzrost efektywności w skali światowej - Korzyści indywidualne (w większości przypadków), w szczególności tam, gdzie są nowe możliwości, niedostępne w ojczyźnie - Możliwa redukcja bezrobocia w niektórych sektorach gospodarki kraju pochodzenia - Transfery w walutach obcych korzystne dla otrzymujących osób i krajów - Technologie, inwestycje i <i>venture capital</i> od diaspor - Wzmoczone przepływy handlowe między krajem pochodzenia migrantów i krajem przyjmującym - Stymulacja do inwestowania w edukację i kapitał ludzki kraju pochodzenia (wewnętrzny <i>brain gain</i>) - Charytatywna działalność diaspor pomocna w rozwoju lokalnych społeczności 	<ul style="list-style-type: none"> - Strata wysoko wykwalifikowanych pracowników i spadek jakości ważnych usług - Spadek wzrostu gospodarczego i produktywności w efekcie zmniejszenia się zasobów wykwalifikowanych pracowników i tego skutki zewnętrzne - Niższy zwrot z publicznych inwestycji w edukację publiczną - Nierówności dochodowe w kraju pochodzenia przy migracji selektywnej - Strata potencjalnych dochodów podatkowych przez kraj pochodzenia - Ryzyko powstania „gospodarki transferów” i uzależnienia dochodów dużej części społeczeństwa od transferów z zagranicy - Potencjał inflacyjny transferów w niektórych obszarach, zwłaszcza rynku nieruchomości - Redukcja rozmiarów „klasy politycznej”

Źródło: D. Siskandarajah, *Migration and Development. A new research and policy agenda*, „World Economics”, Vol. 6, No. 2, April-June 2005, s. 4.

Obecnie podkreśla się znaczną przewagę kosztów dla państwa pochodzenia, a korzyści dla państwa przyjmującego, ze względu na prowadzenie przez wiele państw, na wzór Stanów Zjednoczonych, aktywny, selektywny polityki imigracyjnej. Wyraźne preferencje dla imigrantów o wysokich kwalifikacjach lub talentach w dziedzinach preferowanych przez państwo ze względu na ich przyczynowość doprowadziły do powstania określenia „drenaż mózgow” (ang. *brain drain* lub *human capital flight*) w odniesieniu do kraju, z którego odplywa kapitał ludzki, i pozyskiwanie mózgow (*brain gain*) wobec kraju, do którego ten kapitał napływa.

Literatura ekonomiczna z lat 60. poruszająca zagadnienia migracji wykazywała tendencje do przesadnego podkreślenia korzyści dla kraju pochodzenia z tytułu transferów pieniężnych od emigrantów do ojczyzny. Ujemne skutki odplywu kapitału ludzkiego były bagatelizowane, a nawet próby ich podkreślenia uznawano za objaw nacjonalizmu i zacofania. Od lat 70. rozpoczęto bardziej krytyczne analizy skutków drenażu mózgow, szczególnie dla krajów rozwijających się. Było to możliwe dzięki generalnemu zmodyfikowaniu instytucjonalnych warunkowań rozwoju międzynarodowych stosunków gospodarczych przez uwzględnienie takich aspektów, jak ograniczenia krajowych rynków pracy, niedoskonałość i asymetria informacji technologiczna komplementarność wykwalifikowanej i niewykwalifikowanej siły roboczej. Podstawowe wnioski z opisanej zmiany podejścia do drenażu mózgow można ująć następująco³:

1. drenaż mózgow jest generalnie negatywną okolicznością zewnętrzną narzucaną społeczeństwu i państwu pochodzenia;

2. jest to gra o sumie zerowej, w której bogaci dalej się bogacą, a biedni biednieją;

3. na poziomie polityki, społeczność międzynarodowa powinna wprowadzić mechanizmy transferów międzynarodowych, kompensujących krajom pochodzenia kapitału ludzkiego ponoszone straty, choćby w formie dochodowego „opodatkowania mózgow”, od nazwiska pomysłodawcy określanego mianem podatku Bhagwatięgo.

W rezultacie odrodzenia się badań nad ekonomicznymi aspektami międzynarodowego drenażu mózgow w końcu lat 90. powstała teoria zakładająca, że perspektywy emigracji mogą zwiększyć rangę edukacji w świadomości społecznej oraz władz. W przypadku dominacji efektu motywacji edukacyjnej nad efektem emigracyjnym kraj pochodzenia może zyskać bardziej wartościowy kapitał ludzki niż gdyby emigracja nie wystąpiła⁴.

Skłobść tego modelu polega jednak na tym, że do niedawna brakowało danych empirycznych pozwalających zweryfikować powyższe założenie. Najpóźniejsze opracowania z lat 2005 i 2006, które odnoszą się do drenażu mózgow w szer-

³ F. Docquier, H. Rapoport, *How does skilled migration affect developing countries? Facts, theory and policy*, G-20 workshop on „Demographic challenges and migration”, Sydney, 27–28 August 2005, s. 3.

⁴ Ibidem, s. 4.

szym, porównawczym kontekście międzynarodowym, opierają się głównie na danych za 2000 rok. Nadal też nie wygasły spory co do metodologii szacowania poziomu i struktury migracji oraz drenażu mózgow i ich konsekwencji. Dodatkowo, obserwowane w ostatnich kilku latach zmiany w międzynarodowych ruchach migracyjnych prowadzą do szukania innych niż powyższe teoretycznych modeli oddziaływania drenażu mózgow. Jedną z nich jest hipoteza *brain gain*, która zostanie omówiona w dalszej części artykułu.

3. PODSTAWOWE ZASADY BIEŻĄCEJ POLITYKI IMIGRACYJNEJ USA

Podstawowe trzy obszary polityki imigracyjnej każdego kraju to zgoda na pobyt stały, tymczasowy lub nadanie statusu uchodźcy. W kwestiach drenażu mózgow przez Stany Zjednoczone największe znaczenie ma oczywiście liczba wykwalifikowanych imigrantów, którzy uzyskali zgodę na pobyt stały (*permanent admissions*) i stanowią trwałą stratę w kapitale ludzkim kraju pochodzenia. O tym, jak chłonny jest to rynek, może świadczyć wysoka bezwzględna liczba lekarzy ogółem oraz lekarzy obcokrajowców.

Tab. 2. Liczba lekarzy obcokrajowców w wybranych krajach i ich udział w liczbie lekarzy obcokrajowców ogółem w 2004 roku

Kraj	Liczba wszystkich lekarzy	Liczba lekarzy obcokrajowców	Odsetek wśród wszystkich lekarzy	Odsetek wśród lekarzy obcokrajowców ogółem
1	2	3	4	5
Australia	47 875	14 805	30,9	9,9
Austria	27 413	3940	14,4	2,6
Belgia	46 268	10 618	22,9	7,1
Dania	15 653	350	2,2	0,2
Francja	203 487	1585	0,8	1,1
Irlandia	11 141	2016	18,1	1,4
Kanada	66 583	15 331	23,0	10,3
Niemcy	277 885	11 318	4,1	7,6
Norwegia	14 200	3752	26,4	2,5
Nowa Zelandia	9027	3994	44,2	2,7
Rumunia	34 440	1989	5,8	1,3

Ciąg dalszy tab. 2

1	2	3	4	5
Stany Zjednoczone	730 801	61 396	8,4	41,2
Szwajcaria	25 921	2206	8,5	1,5
Szwecja	29 122	6134	21,1	4,1
Wielka Brytania	133 641	4716	3,5	3,2
Włochy	241 000	4910	2,0	3,3
Ogółem	1 914 457	149 060	7,8	100,0

Zródło: opracowanie własne na podstawie F. Doquier, A. Bhargava, A New Panel Data Set on Physicians' Emigration Rates (1991-2004) Preliminary Version, Université Catholique de Louvain, September 2006, s. 6 oraz World Health Statistics 2007, World Health Organization 2007, s. 56-62.

W ramach zezwoleń na pobyt tymczasowy dla nieimigrantów (*temporary admissions for nonimmigrants*) również dokonuje się przechwytywanie wykwalifikowanej siły roboczej z innych krajów, zwłaszcza jeśli istnieje możliwość wielokrotnego ubiegania się o prawo okresowego pobytu lub jego wydłużenie. Problem w ocenie wpływu pobytów tymczasowych na drenaż mózgow polega na braku kompletnych i wiarygodnych danych co do liczby powrotnie wydawanych wiz okresowych lub przedłużonej polityki przyznawania azylu uchodźcom (*asylum seekers*), można jednak założyć, że ze swej istoty ma ona dla problemu drenażu mózgow znaczenie marginalne⁵.

Tab. 3. System preferencji dla legalnej migracji w Stanach Zjednoczonych

Kategoria		Limit ilościowy	
I		2	
Imigranci finansowani przez rodziny łącznie		480 000	
Najbliżsi krewni	Obcokrajowcy będący małżonkami lub stranu wolnego nieletnimi dziećmi obywateli USA oraz rodzice dorosłych obywateli USA	Bez limitu	
Preferencje wobec imigrantów finansowanych przez rodziny		Limit światowy 226 000	
Preferencja 1	Stanu wolnego synowie i córki obywateli	23 400 plus wizy niewymagane w ramach preferencji 4	

⁵ D.L. Bartlett, U.S. Immigration Policy in Global Perspective: International Migration in OECD Countries, American Immigration Law Foundation, Winter 2007, s. 15.

Zródło: R.E. W.

The I.F.

Ciąg dalszy tab. 3

	1	2
Preferencja 2	(A) Małżonkowie i dzieci legalnych stałych mieszkańców (LPR) (B) Stanu wolnego synowie i córki legalnych stałych mieszkańców (LPR)	114 200 plus wize niewymagane dla preferencji 1
Preferencja 3	Żonaci synowie i zamężne córki obywateli	23 400 plus wize niewymagane dla preferencji 1 lub 2
Preferencja 4	Małżonkowie obywateli w wieku 21 lat i powyżej	65 000 plus wize niewymagane dla preferencji 1, 2 lub 3
Preferencje wobec imigrantów zarobkowych		Limit światowy 140 000
Preferencja 1	Pracownicy priorytetowi: osoby o szczególnych zdolnościach w sztuce, nauce, edukacji, biznesie lub sporcie; wybitni profesoria i naukowcy oraz wybrani pracownicy szczebla kierowniczego i menedżerowie	28,6% limitu światowego plus niewykorzystane preferencje 4 lub 5
Preferencja 2	Przedstawiciele zawodów posiadający wysoki stopień zaawansowania lub osoby o szczególnych zdolnościach w dziedzinach nauki, sztuki lub biznesu	28,6% limitu światowego plus niewykorzystana preferencja 1
Preferencja 3 – wykwalifikowani	Poszukiwani wykwalifikowani robotnicy z przynajmniej dwuletnim doświadczeniem, fachowcy ze stopniami licencjata	28,6% limitu światowego plus niewykorzystane preferencje 1 lub 2
Preferencja 3 – pozostali	Poszukiwani robotnicy niewykwalifikowani	10 000 (pomniejszające limit preferencji 3)
Preferencja 4	„Imigranci specjalni”, włączając kapłanów i innych duchownych różnych religii, niektórych pracowników instytucji rządowych USA za granicą	7,1% limitu światowego; pracownicy religijni ograniczeni do 5000
Preferencja 5	Inwestorzy kreujący zatrudnienie, którzy zainwestowali przynajmniej 1 milion USD (kwota może być inna dla obszarów wiejskich lub obszarów o wysokim bezrobociu), co stworzy przynajmniej 10 nowych miejsc pracy	7,1% limitu światowego; minimum 3000 zarezerwowane dla inwestorów w obszarach wiejskich lub obszarów o wysokim bezrobociu

Opócz limitów ilościowych dla poszczególnych kategorii osób ubiegających się o legalny pobyt stały stosowane jest ograniczenie do maksymalnie 7% udziału osób pochodzących z jednego kraju w przyznanych zezwoleniach. System wiz na pobyt czasowy dla nielegalnych w Stanach Zjednoczonych jest wielce skomplikowany. Obecnie istnieje 73 rodzaje wiz, z których 22 dają bezwarunkowo prawo do pracy, 15 pozwala na pracę tylko w ramach oficjalnych obowiązków będących przyczyną wizyty w USA, 16 jest objętych różnymi innymi warunkami. W 10 przypadkach spośród wymienionych trzech grup określone są maksymalne limity ilościowe wydawanych wiz. W przypadku 7 typów wiz występuje pełny zakaz podejmowania pracy.

Wśród wiz dla nielegalnych jako najważniejsze potencjalne narzędzie drenażu mogą być traktuje się wizy typu H1-B, przyznawane pracownikom tymczasowym o specjalistycznym przygotowaniu zawodowym (*professional specialty occupation*). W 2004 roku Kongres ograniczył roczny limit wiz typu H1-B z 195 000 do poziomu 65 000, czyli takiego jak w 1990 roku. Obniżony poziom odpowiada 1% zatrudnionych w nauce i inżynierii. O tym, że jest to zbyt mały limit w stosunku do potrzeb gospodarki amerykańskiej, świadczą jego natychmiastowe wykorzystanie w danym roku fiskalnym. W rezultacie powszechnie stosowane są przepisy szczególne, pozwalające przekroczyć ten limit. W roku fiskalnym 2005 (od października 2004 do września 2005) wydano 124 100 wiz typu H1-B, czyli niemal dwukrotność limitu⁶.

4. ZJAWISKO REEMIGRACJI JAKO WYZWANIE DLA POLITYKI IMIGRACYJNEJ STANÓW ZJEDNOCZONYCH

Prrowadzenie polityki wobec imigracji zarobkowej w naturalny sposób jest podane na krytykę ze względu na trudności w pogodzeniu oczekiwań polityków w obecnej stabilności programu migracyjnego ze zmianami uwarunkowaniami gospodarczymi, zarówno w kraju, jak i za granicą. Charakterystycznym tego przykładem w odniesieniu do Stanów Zjednoczonych jest wyrażna zmiana trendu migracyjnego w relacjach z Indiami. Z danych wśród obywateli USA z lat 2003-2005 do 4,8% wrodzonych w Indiach w latach 2003-2005, którzy otrzymali prawo le- galnego stałego pobytu w USA zmalał z 7,1-7,5% w latach 2003-2005 do 4,8% źródło wysokie wykwalifikowanego kapitału ludzkiego. Zajmując zwykle trzecie lub czwarte miejsce pod względem liczby legalnych imigrantów w Stanach Zjednoczonych, uznawane były za pierwsze źródło pod względem jakości dostarczanego kapitału ludzkiego, mierzonego wykształceniem i kwalifikacjami imigrantów.

⁶ R.E. Wasem, C.C. Haddad, U.S. Immigration Policy on Temporary Admissions, CRS Report for Congress, RL31381, The Library of Congress, Washington D.C. 2007, s. 23.

Tendencja ta koresponduje z doniesieniami prasy indyjskiej i brytyjskiej o coraz liczniejszych powrotach wykształconych emigrantów hinduskich ze Stanów Zjednoczonych do Indii⁷. Podobne zjawisko, choć na razie w mniejszym zakresie, dotyczy Tajwanu. Warto zwrócić uwagę na pewne zjawisko, którego symbolem może być profesor Yuan T. Lee z University of California w Berkeley, zdobywca nagrody Nobla w dziedzinie chemii. W jego ślady poszło kilku innych znakomitych naukowców chińskiego pochodzenia, między innymi wiceprezes Academia Sinica, profesor Sunney I. Chan. Decyzję swoją uzasadniają tym, że po profesjonalnych osiągnięciach zdobytych w USA chcą się przyczynić do rozwoju nauki w kraju swego pochodzenia, z którym czują się związani⁸.

Tab. 4. Liczba i odsetek imigrantów z Indii w Stanach Zjednoczonych w latach 2003–2006

Obszar	2003		2004		2005		2006	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Ogółem	703 542	100,0	957 883	100,0	1 122 373	100,0	1 266 264	100,0
Azja	243 918	34,7	334 540	34,9	400 135	35,7	422 333	33,4
Indie	50 228	7,1	70 151	7,3	84 681	7,5	61 369	4,8

Źródło: Office of Immigration Statistics, *Annual Flow Report. U.S. Legal Permanent Residents 2006*, Homeland Security, March 2007 i opracowanie własne.

Przykładów podobnych do powyższych pojawia się coraz więcej i zaczynają one stanowić solidne potwierdzenie dla hipotezy *brain gain*, która zakłada, że pierwotny drenaż mózgow z krajów rozwijających się przez kraje rozwinięte oznacza per saldo tylko tymczasowe pozyskanie kapitału ludzkiego, gdyż po pewnym czasie, przy spełnieniu określonych warunków, powinny nastąpić liczne powroty wykształconych imigrantów do ich krajów macierzystych. W tym ujęciu, kraj pochodzenia daje pewne podstawy wykształcenia, które jest podnoszone i uzupełniane profesjonalnym doświadczeniem w kraju przyjmującym imigrantów. Po uzyskaniu tego doświadczenia istotna część imigrantów podejmuje decyzję o reemigracji, powodując, że w ostatecznym rozrachunku to kraj pochodzenia zyskuje więcej niż kraj przyjmujący⁹.

Zajęcie takiego zjawiska, jak wyżej wspomniano, wymaga powstania określonych warunków sprzyjających reemigracji, do których można zaliczyć między innymi wzrost gospodarczy i korzystną, stabilną sytuację społeczno-polityczną w kraju pochodzenia oraz silną więź emocjonalną imigranta z ojczyzną. Dyskusyjna jest

⁷ S. Kurup, *US' brain drain is India's brain gain*, „The Times of India”, 19 marca 2005.

⁸ J. Lin-Liu, *Brain Gain in Taiwan*, The Chronicle of Higher Education, <http://chronicle.com/quicksearch/v49/i08/08a04301.htm> (15 kwietnia 2007).

⁹ U. Hunger, *The „Brain Gain” Hypothesis: Third-World Elites in Industrialized Countries and Socio-economic Development in their Home Country*, The Center for Comparative Immigration Studies, University of California, San Diego, Working Paper 47, January 2002, s. 3.

kwestia wpływu możliwości uzyskania po powrocie do kraju pochodzenia dochodów na poziomie zblizonym do posiadanego w kraju przyjmującego. Wpływ ten może zależeć choćby od wielkości zgromadzonych dotąd oszczędności oraz znaczenia, jakie potencjalny reemigrant przywiązuje do statusu materialnego w porównaniu do więzi z ojczyzną.

Władze Stanów Zjednoczonych wydają się jeszcze nie dostrzegać powyższych zjawisk. Projekt reformy imigracyjnej przedstawiony na początku kwietnia 2007 roku przez prezydenta George'a Busha nie odnosi się do kwestii pozyskiwania kapitału ludzkiego, ale koncentruje się na problemie zaostrożenia kontroli napływu nielegalnych imigrantów oraz na sposobach i zakresie legalizacji ich pobytu¹⁰.

5. PODSUMOWANIE

Reasumując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że polityka imigracyjna Stanów Zjednoczonych nadal odgrywa istotną rolę w kształtowaniu międzynarodowego podziału pracy. Jej konstrukcja jest jednak bardzo skomplikowana, choć pozwala na zachowanie pewnej dozy elastyczności względem potrzeb amerykańskiej gospodarki.

Wyzwaniem dla polityki imigracyjnej Stanów Zjednoczonych staje się zjawisko reemigracji, które zdaje się potwierdzać poprawność hipotezy *brain gain*. Oznaczać to może w konsekwencji konieczność przemyślenia założeń i konstrukcji polityki imigracyjnej, jeśli Stany Zjednoczone zamierzają nadal utrzymywać swoją pozycję gospodarczą na świecie dzięki pozyskiwaniu z zagranicy i umiejętności wykonywania kapitału ludzkiego. Z drugiej strony hipoteza *brain gain* wskazuje na odpowiednią rolę władz kraju pochodzenia imigrantów za wykorzystanie zdobytego przez nich kapitału wiedzy i umiejętności w kraju przyjmującym, co wymaga stworzenia warunków sprzyjających reemigracji.

LITERATURA

- Bartlett D.L., U.S. Immigration Policy in Global Perspective: International Migration in OECD Countries, American Immigration Law Foundation, Winter 2007.
- Bielecki J., Bush: *immigrants wreszcie legalnie*, "Rzeczpospolita", 10 kwietnia 2007.
- Bożyk P., Misala J., Puławski M., *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*, PWE, Warszawa 2002.
- Derwich M. (red.), *Polska. Dziesiąt cywilizacji i narodów. Monarchia Prastów 1038-1399*, Horyzont – Wydawnictwo Dolnośląskie, Warszawa-Wrocław 2003.

¹⁰ The White House, *President Bush's Plan For Comprehensive Immigration Reform*, <http://www.whitehouse.gov/stareofthunion/2007/initiatives/immigration.html> (9 kwietnia 2007); J. Bielecki, *Bush: immigranci wreszcie legalnie*, "Rzeczpospolita", 10 kwietnia 2007.

POZOSTAŁE ŹRÓDŁA

Lin-Liu J., *Brain Gain in Taiwan*, www.whitehouse.gov/stareofthunion/weekly/v49/i08/08a0430

Wasem R.E., Haddad C.C., *U.S. Immigration and the Economy*, Vol. 6, No. 2, "Economics", 6, No. 2, 1998.

Skandarrajah D., *Migration and Homeland Security*, March 2005.

Office of Immigration Statistics, *Immigration Statistics*, 2007.

Karup S., *US' brain drain is increasing*, *World Health Statistics* 2007, 10(1), 1-3.

Hunger U., *The "Brain Gain" Hypothesis: A Preliminary Version*, University of North Carolina, 2005.

Docquier F., Bhargava A., *A New Theory and Policy*, G-20 Working Paper, August 2005.

Docquier F., Rapoport H., *Human Capital, Immigration, and Growth*, *Journal of Economic Perspectives*, 19(3), 2005.

- Docquier F., Rapoport H., *How does skilled emigration affect developing countries? Facts, theory and policy*, G-20 workshop on „Demographic challenges and migration”, Sydney, 27–28 August 2005.
- Docquier F., Bhargava A., *A New Panel Data Set on Physicians' Emigration Rates (1991–2004)* Preliminary Version, Universite Catholique de Louvain, September 2006.
- Hunger U., *The „Brain Gain” Hypothesis: Third-World Elites in Industrialized Countries and Socioeconomic Development in their Home Country*, The Center for Comparative Immigration Studies, University of California, San Diego, Working Paper 47, January 2002, s. 3.
- Kurup S., *US' brain drain is India's brain gain*, „The Times of India”, 19 marca 2005.
- Office of Immigration Statistics, *Annual Flow Report. U.S. Legal Permanent Residents 2006*, Homeland Security, March 2007.
- Skiskandarajah D., *Migration and Development. A new research and policy agenda*, „World Economics”, Vol. 6, No. 2, April–June 2005.
- Wasem R.E., Haddal C.C., *U.S. Immigration Policy on Temporary Admissions*, CRS Report for Congress, RL31381, The Library of Congress, Washington D.C. 2007.
- World Health Statistics 2007*, World Health Organization, 2007.

POZOSTAŁE ŹRÓDŁA

- Lin-Liu J., *Brain Gain in Taiwan*, The Chronicle of Higher Education, <http://chronicle.com/weekly/v49/i08/08a04301.htm> (15 kwietnia 2007).
- The White House, *President Bush's Plan For Comprehensive Immigration Reform*, <http://www.whitehouse.gov/stateoftheunion/2007/initiatives/immigration.html> (9 kwietnia 2007).